

Asia: VN/2166/2026

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain väliaikaisesta muuttamisesta (opintosetelikokeilu)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ammattiliitto Pro kiittää lausuntopyynnöstä. Pro kannattaa toisen asteen opiskelijoiden koulutusalan valintaan liittyvän kuormituksen vähentämistä ja tukemista jatko-opintoihin siirtymisessä. Opintoseteliä Pro pitää periaatteessa kokeilemisen arvoisena, mutta esittää siihen liittyen joitain huomioita.

Yleiset huomiot

Pro toteaa, että valmistelumuistion mukaan korkeakoulutukseen hakeutuminen on selvästi yleisempää ylioppilastutkinnon kuin ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla. Ylioppilaista noin 80 % hakee korkeakouluun heti valmistumisensa jälkeen, ja kolmen vuoden kuluessa 94 % on hakenut suomalaisiin korkeakouluihin. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneista alle 30 vuotiaista puolestaan noin 25 % hakee korkeakouluun heti valmistumisen jälkeen.

Esityksessä todetaan, että on vaikea arvioida, missä määrin mahdollisuus opintoseteliin lisää ammatillisen tutkinnon suorittaneiden korkeakoulutukseen hakemista pian valmistumisen jälkeen ja sitten osallistumista avoimeen korkeakouluopetukseen. Ottaen huomioon esityksen taustalla olevan hallituksen tavoitteen nostaa korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuus 50 prosenttiin ikäluokasta vuoteen 2030 mennessä tulisi esityksessä Pron mielestä kiinnittää enemmän huomiota siihen, että kokeilu houkuttelee avointen korkeakouluopintojen pariin ja tutkintokoulutukseen myös ammatillisen perustutkinnon suorittaneita – ottaen huomioon sen, että he yleensä siirtyvät korkeakouluopintojen pariin joidenkin työelämässä vietettyjen vuosien jälkeen.

Pro haluaa myös muistuttaa, että vaikka avoimen korkeakoulutuksen kautta on mahdollista hakea tutkinto-opiskelijaksi korkeakouluopintoihin väylä- ja polkuopintojen kautta, avoimen tehtävä on ennen kaikkea edistää koulutuksellista tasa-arvoa ja tarjota mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen.

Kokeilun käytännön toteutus

Esityksen käytännön toteutuksen osalta Pro kiinnittää huomiota opintosetelikokeilun nopeaan toteutusaikatauluun ja sen aiheuttamiin haasteisiin esimerkiksi toisen asteen opiskelijoiden ohjaukselle kokeilun piiriin, millä saattaa olla vaikutuksia kokeilun tavoitteisiin pääsemisessä. Kokeilun vaikutuksia tulee seurata ja arvioida jo sen toteutusaikana. Myös korkeakouluissa annettavan ohjauksen rajaukseen tulee esityksessä kiinnittää huomiota, jotta se on aidosti toteutettavissa ilman ohjaushenkilöstön liiallista kuormittumista. Ohjauksen osalta esitystä voitaisiin myös täydentää siten, että se sisältäisi yhteistoimintavelvoitteen toisen asteen oppilaitoksille, Ohjaamoille sekä korkeakouluille.

Hallinnollisen työn osalta opintosetelin toteutus määräaikaisena kokeiluna teettää korkeakouluissa huomattavasti työtä eri järjestelmiin, opintojaksojen yhteensovittamiseen, tiedottamiseen ja markkinointiin. Jo nyt on nähtävissä, että opintokokonaisuuksien luomista tarjolle Opin.fi-sivustolle vaikeuttaa se, että palvelu ei mahdollista riittävän yksiselitteisiä kokonaisuusnäkyviä. Tämä johtuu muun muassa siitä, että jos ilmoittautuminen jollekin opintokokonaisuuden jaksolle ei ole käynnissä, se ei näy osana kokonaisuutta Opin.fissä. Tämä tulee ottaa huomioon kokeilun käytännön toteutuksessa. Lisäksi esityksessä mainittu maksatusmenettely korkeakouluille tulee kuvata yksityiskohtaisemmin ja Opin.fi:stä tulee saada korkeakoululle reaaliaikainen tieto opintosetelillä opinnot lunastaneista henkilöistä sekä ajankohta, jolloin ilmoittautuminen on tapahtunut.

Kokeilun suhde sosiaaliturvaan

Lopullisessa esityksessä opintoseteliä ja työttömyysturvaa koskevat säädökset tulee määritellä tarkasti, koska mahdollisuudet osa-aikatyöhön ovat heikot vallitsevasta työmarkkinatilanteesta johtuen ja valtaosa kokeilun kohderyhmästä tulee opiskelemaan työttömyysturvan alaisena.

Kurki Julia
Ammattiliitto Pro ry